

ETNA (1-370). Traducere în limba română

DOI: 10.35923/978-630-327-052-4/16

Dana DINU
Universitatea din Craiova
e-mail: dinudana9@yahoo.com

***Aetna* (1-370). Romanian Translation**

Abstract: The poem *Aetna* is included by most editors in *Appendix Vergiliana*, thus suggesting that it belongs to Vergil. But the text of the poem was transmitted anonymously, the authorship being difficult to establish. Donatus, in *Vita Vergilii*, casts an early and probably well-founded doubt on Vergilian authorship. In fact, the source of the doubt is much older, being formulated by Suetonius, whom Donatus quotes in the biography of the Mantuan poet: *Scripsit etiam de qua ambigitur Aetnam*. Given that Suetonius is much closer to the period in which Virgil lived, he has a good chance of being closer to the truth. Especially since the names of other authors were also circulated. Thus, from Seneca's correspondence with Lucilius, mainly from *Letter 79*, it can be inferred that Lucilius was tempted to write about the volcano Etna, just like the established poets Virgil and Ovid, and the less famous Cornelius Severus: *Quid tibi do ne Aetnam describas in tuo carmine, ne hunc sollemnem omnibus poetis locum attingas? Quem quominus Ovidius tractaret, nihil obstitit quod iam Vergilius impleverat; ne Severum quidem Cornelium uterque deterruit*. But none of them had written a poem exclusively dedicated to the volcano in Sicily. The hypothesis that the poem belongs to Lucilius becomes more plausible, based on further arguments from the correspondence of the two. The poor aesthetic quality could be an indicator to exclude Vergilius' authorship. The author of the poem appears to be what Quintilianus said about Cornelius Severus: *est versificator quam poeta melior*.

Keywords: *didactic poem; Etna; natural causes; eruption; natural phenomena.*

Rezumat: Poemul *Etna* este inclus de cei mai mulți editori în *Appendix Vergiliana*, sugerând astfel că îi aparține lui Vergilius. Însă textul poemului s-a transmis anonim, atribuirea fiind dificil de stabilit. Donatus, în *Vita Vergilii*, aruncă un dubiu, timpuriu și probabil întemeiat, asupra paternității vergiliene. De fapt, sursa dubiului este mult mai veche fiind formulată de Suetonius, pe care Donatus îl citează în biografia poetului mantuan: *Scriptis etiam de qua ambigitur Aetnam*. Având în vedere că Suetonius este mult mai apropiat de perioada în care a trăit Vergilius, are mari șanse să fie adevărată. Mai ales că s-au vehiculat și numele altor autori. Astfel, din corespondența dintre Seneca și Lucilius, îndeosebi din *Scrisoarea* 79, s-a dedus că Lucilius era tentat să scrie despre vulcanul Etna, la fel ca poeții consacrați Vergilius și Ovidius, dar și mai puțin celebrul Cornelius Severus: *Quid tibi do ne Aetnam describas in tuo carmine, ne hunc sollemnem omnibus poetis locum attingas? Quem quominus Ovidius tractaret, nihil obstitit quod iam Vergilius impleverat; ne Severum quidem Cornelium uterque deterruit*. Dar niciunul dintre ei nu scrisese un poem dedicat exclusiv vulcanului din Sicilia. Ipoteza că poemul i-ar aparține lui Lucilius devine plauzibilă, bazată și pe alte argumente din corespondența acelorași. Calitatea estetică mediocră a poemului ar fi un indicator pentru excluderea lui Vergilius. Autorul poemului pare să fie ceea ce a spus Quintilianus despre Cornelius Severus: *est versificator quam poeta melior*.

Cuvinte-cheie: poem didactic; Etna; cauze naturale; erupție; fenomene naturale.

AETNA

*Aetna mihi ruptique cavis fornacibus ignes
Et quae tam fortes volvant incendia causae,
Quid fremat interius, quid raucos torqueat aestus,
Carmen erit. Dexter venias mihi, carminis auctor,
Seu te Cynthos habet seu Delo gratior Hyla, 5
Seu tibi Dodona est potior, tecumque faventes
In nova Pierio properent a fonte sorores
Vota: per insolitum Phoebro duce tutius itur.
Aurea securi quis nescit saecula regis,
Cum domitis nemo Cererem iactaret in arvis 10*

Despre Etna cu focurile ce țâșnesc din ale genunilor furnale,
 și cauzele de neoprit ce îi rostogolesc văpăile la vale,
 de ce vuieste adâncu-i și-aruncă vâlvătăi muginde
 poemul meu va fi. Veghează-mă, părinte al poeziei,
 chiar dacă Cynthos te reține ori Hyla ți-e mai dragă decât Delos, 5
 ori preferi Dodona; cu tine împreună Muzele-surori în grabă
 de la izvorul din Pieria să vină binevoitoare planurilor mele
 de nimeni încercate. Cu Phoebus călăuză,

străbați în siguranță o cale nebătută.

Cine nu știe veacurile de aur ale regelui lipsit griji
 când nimeni pe ogoarele deștelenite grâu nu semăna 10
 și nu îndepărta de roadele ce urmau să vină dăunătoare buruieni?
 Ci de la an la an recolte-ndestulătoare hambarele umpleau,
 Bacchus însuși curgea strivit de-al său picior, iar picăturile de miere
 de frunze lipicioase atârnav. Pallas, din grasele măsline,
 făcea să curgă ascunsele șuvoaie de ulei;
 atunci viața la țară avea farmec: 15
 nu i-a mai fost dat nimănui să-și cunoască mai bine timpurile.
 Ale tinerilor lupte din îndepărtata Colchis cine le-a trecut sub tăcere?
 Cine n-a deplâns Pergamul dat pradă focului argolic,
 pe mama ce jelește la trista-nmormântare a propriilor fii,
 și ziua din al ei curs întoarsă sau dinții dragonului ca semințe risipiți? 20
 Pe cine minciunile corabiei șperjure n-au îndurerat
 și cine a lui Minos fiică pe țarm pustiu uitată cânt de jale n-a cântat?
 Da, orice-a fost mit a fost mereu cântat în vechile poeme.
 Eu, mai curajos, neîncercate încă versuri plănuiesc în minte:
 ce pune-n mișcare un efect atât de mare, ce nesfârșită energie 25
 dezvoltă flăcări în materia densă și din adânc împinge
 Cu vuiet uriaș imense mase și orice este în apropiere
 arde-n torentele de foc. Acesta este planul poemului meu.
 Dar mai întâi, să nu se lase nimeni înșelat de-ale poeziilor închipuiri,
 că Etna e lăcașul vreunui zeu și din gâttejul ei umflat focul 30

Volcani ruere et clausis resonare cavernis
Festinantis opus. Non est tam sordida divis
Cura neque extremas ius est demittere in artes
Sidera; subducto regnant sublimia caelo
Illa neque artificum curant tractare laborem. 35
Discrepat a prima facies haec altera vatum:
Illis Cyclopas memorant fornacibus usos,
Cum super incudem numerosa in verbera fortes
Horrendum magno quaterent sub pondere fulmen
Armarentque Iovem: turpe et sine pignore carmen. 40
Proxima vivaces Aetnaei verticis ignes
Impia sollicitat Phlegraeis fabula castris.
Temptavere (nefas!) Olim detrudere mundo
Sidera captivique Iovis transferre Gigantes
Imperium et victo leges imponere caelo. 45
His natura sua est alvo tenus; ima per orbis
Squameus intortos sinuat vestigia serpens.
Construitur magnis ad proelia montibus agger:
Pelion Ossa gravat, summus premit Ossan Olympus.
Iam coacervatas nituntur scandere moles, 50
Impius et miles metuentia comminus astra
Provocat infestus cunctos ad proelia divos
Provocat admotis per inertia sidera signis.
Iuppiter ex caelo metuit dextramque corusca
Armatus flamma removet caligine mundum. 55
Incursant vasto primum clamore Gigantes.
Hinc magno tonat ore pater geminantque faventes
Undique discordes comitum simul agmina venti.
Densa per attonitas rumpuntur flamina nubes,
Atque in bellandum quae cuique potentia divum, 60
In commune venit. Iam patri dextera Pallas
Et Mars laevus eunt, iam cetera turba deorum
Stant utrimque ducis. Validos tum Iuppiter ignis
Increpat et iunctos proturbat fulmine montes.
Illinc devictae verterunt terga ruina 65
Infestae divis acies atque impius hostis
Praeceptis cum castris agitur materque iacentis
Impellens victos. Tum pax est reddita mundo,
Tum Liber cessata venit per sidera caelum

lui Vulcanus se prăvale și din cavernele închise răsună
 munca lui zorită. Așa nedemnă grijă nu au zeii
 Și nu e drept la meșteșugurile cele mai de jos să coborâm
 stelele; ele domnesc asupra înălțimilor din adâncul cerului
 și nu se îndeletnicesc cu treburi de meșteșugari. 35
 De-această imagine diferă o alta inventată de poeți.
 Ei spun că Ciclopul se foloseau de ele drept furnale,
 când plini de forță, în ritmul loviturilor pe nicovală,
 temutul trăsnet îl făceau să tremure sub greul lor baros
 pe Iupiter să-l înarmeze. Povestea-i lipsită de respect și de temeii. 40
 Apoi, focurile mereu vii de pe a Etnei culme
 să le ațâțe vrea legenda cu sacrilegiul de pe Câmpiile Flegree.
 Pe vremuri, Giganții au încercat (nelegiuire!) s-arunce din cer
 stelele, să-și transfere-a lui Iupiter luat captiv
 putere, iar cerului învins să-i dea ei legi. 45
 Ei fire de om au pân' la pântec, de-acolo-n jos, în cercuri răsucite,
 un șarpe-acoperit cu solzi li se încolăcește pe picioare.
 Din munți înalți un meterez ei construiesc pentru război:
 Ossa își lasă greutatea peste Pelion, iar înaltul Olimp apasă pe Ossa.
 Acum se opintesc pe imensa masă-ngrămădită să se urce, 50
 iar nelegiuitul soldat înspăimântatele astre de-aproape
 provoacă plin de-îndârjire la luptă pe toți zeii
 pe care-i sfidează stindardele-nălțându-și pân' la-ngrozitele stele.
 Iupiter din cer s-a temut și dreapta lui scăpărătoare
 cu-o flamă înarmând-o din întuneric scoate universul. 55
 Se năpustesc întâi cu strigăt puternic giganții,
 atunci, al zeilor părinte tună cu glas tare, iar binevoitoare vuietul
 îl înțețesc din toate colțurile vânturile-adunate în ceată furioasă.
 Trăsnete continuu izbucnesc prin norii ce se zvârcolesc
 și-n vreme ce se războiesc, puterea ce fiecare zeu o are 60
 e pusă laolaltă: când Pallas la dreapta tatălui era
 și Marte-i sta la stânga, când restul trupelor de zei
 îi sta de-o parte și-alta venerându-l. Strașnice focuri Iupiter
 face să răsunе când, azvârlind un trăsnet, pune munții la pământ.
 Dintr-aceasta, învinse, la fugă o luară lăsând dezastru-n urmă 65
 batalioanele potrivnice zeilor și nelegiuitul dușman
 în goana mare e mănănat cu tabără cu tot, iar mama lor pe cei ce zac
 învinși îi tot zorește. Acum s-a-ntors în lume pacea
 și Liber vine printre stelele ce și-au găsit odihna, iar cerul,

<i>Defensique decus mundi nunc redditur astris.</i>	70
<i>Gurgite Trinacrio morientem Iuppiter Aetna</i>	
<i>Obruit Enceladon, vasto qui pondere montis</i>	
<i>Aestuat et petulans exspirat faucibus ignem.</i>	
<i>Haec est mendosae volgata licentia famae;</i>	
<i>Vatibus ingenium est; huic audit nobile carmen.</i>	75
<i>Plurima pars scaenae vatium est fallacia: vates</i>	
<i>Sub terris nigro viderunt agmine manes</i>	
<i>Atque inter cineres Ditis pallentia regna</i>	
<i>[mentiti: vates, Stygias undasque canentes]</i>	
<i>Hi Tityon poena stravere in iugera foedum,</i>	80
<i>Sollicitant illi te circum, Tantale, poena</i>	
<i>Sollicitantque siti; Minos tuaque, Aeace, in umbris</i>	
<i>Iura canunt, idemque rotant Ixionis orbem</i>	
<i>Quidquid et interius falsi sibi conscia terra est.</i>	
<i>Nec tu, terra, satis: speculantur numina divum</i>	85
<i>Nec metuunt oculos alieno admittere caelo.</i>	
<i>Norunt bella deum, norunt abscondita nobis</i>	
<i>Coniugia et falsa quotiens sub imagine peccent</i>	
<i>Taurus in Europen, in Ledam candidus ales,</i>	
<i>Iuppiter ut Danaae pretiosus fluxerit imber.</i>	90
<i>Debita carminibus libertas ista; sed omnis</i>	
<i>In vero mihi cura: canam quo fervida motu</i>	
<i>Aestuet Aetna novosque rapax sibi congerat ignis.</i>	
<i>Quacumque immensus se terrae porrigit orbis</i>	
<i>Extremique maris curvis incingitur undis,</i>	95
<i>Non totum ex solido densum. Namque omnis hiatu</i>	
<i>Secta est intus humus penitusque cavata latebris.</i>	
<i>Exiles suspensa vias agit, utque animanti</i>	
<i>Per tota errantes percurrunt corpora venae,</i>	
<i>Ad vitam sanguis dominans qua com meat, isdem</i>	100
<i>Terra voraginibus conceptas digerit auras.</i>	
<i>Scilicet est olim diviso corpore mundi</i>	
<i>In maria ac terras et sidera sors data caelo</i>	
<i>Prima, secuta maris deseditque infima tellus,</i>	
<i>Sed tortis rimosa cavis, et qualis acervus</i>	105
<i>Exilit imparibus iactis ex tempore saxis,</i>	
<i>Ut crebro introrsus spatium vacuata Charybdis</i>	
<i>Pendeat in sese, simili quoque terra figura</i>	

a lumii podoabă acum salvată, la astre se întoarce. 70
 În marea Trinacriei, sub Etna, Iupiter pe muribundul
 Enceladus l-a îngropat. De uriaș-a muntelui povară
 se zvârcolește el și cu sfidare scui pă din gâtlej vâpăi de foc.
 Acesta este obișnuitul bun plac al unei tradiții false.
 Unii poeți au geniu: de-aici își are faima un poem știut de toți 75
 Cea mai mare parte a lucrurilor de pe scenă e-amăgire: rapsozii,
 în cântecele lor, în lumea subterană văzut-au manii negri
 și în cenușa celor morți ale lui Dis tărâmurii fără viață
 [Și-au inventat apele Styxului poezii care le-au cântat.]
 Ei l-au întins pe multe iugăre pe Tityos desfigurat ca pedeapsă 80
 Unii, Tantalus, te chinuie cu mese îmbelșugate-n jurul tău,
 iar alții te chinuie cu setea; Minos și Eacus, în lumea umbrelor
 judecățile voastre le cântă și tot ei învârt a lui Ixion roată.
 Tot ce-apartine lumii de jos unit stă strâns cu neadevărul.
 Și nu le e de-ajuns pământul, ei spionează puterile divine 85
 și nu se tem privirea să-și arunce în cerul care nu le aparține.
 Războaiele zeilor le știu, mai știu și nouă ascunse-ale lor
 căsătorii și cât de des păcătuiește Iupiter sub chip înșelător
 de taur pentru Europa sau pentru Leda de albă înaripată,
 și cum pentru Danae s-a prefăcut în ploaie de-aur. 90
 Poeților li se permite această libertate, dar pe mine
 mă preocupă numai adevărul. Eu voi cânta despre a mișcării cauză
 ce face ca Etna să dea-n clocot și lacomă să-ngrămădească mereu focuri.
 Oriunde se întinde imens-a pământului sferă
 și mărginită-i de apele furioase ale îndepărtatului ocean 95
 nu este un întreg compact: căci peste tot pământul cască prăpăstii,
 pretutindeni este crăpat și-adânc scobit de caverne
 Stând suspendat, croiește canale-nguste. Și-așa cum într-o ființă vie
 tot corpul este străbătut de venele rătăcitoare
 prin care circulă tot sângele de viață dător pentru aceeași ființă, 100
 la fel pământul, prin hăurile lui, aspiră și expiră curenți de aer.
 Adică, odinioară, când corpul universului era-mpărțit
 în mare și pământ și-n stele, rangul dat cerului
 primul a fost, al doilea cel al mării și-a coborât la cel mai jos pământul
 străpuns de golurile peșterilor întortocheate. Așa cum o grămadă 105
 apare din pietre de diferite forme aruncate la-nțâmplare,
 și cum, de spațiu compact înăuntru lipsită, o caribdă
 se ține prin ea însăși, tot așa pământul, cu o structură similară,

In tenuis laxata vias non omnis in artum
Nec stipata coit. Sive illi causa vetusta est 110
Nec nata est facies, seu liber spiritus intra
Est fugiens molitus iter, seu lympa perenni
Edit humum limo furtimque obstantia mollit
Aut etiam inclusi solidum vicere vapores
Atque igni quaesita via est, sive omnia certis 115
Pugnare locis, non est hic causa docenda,
Dum stet opus causae. Quis enim non credit inanis
Esse sinus penitus, tantos emergere fontis
Cum videt ac torrentem imo se mergere hiatu?
Non ille ex tenui vacuoque: agat apta necesse est 120
Confluvia, errantes arcessant undique venas,
Et trahat ex pleno, quod fortem congerat amnem.
Flumina quin etiam latis currentia rivis
Occasus habuere suos: aut illa vorago
Direpta in praeceps fatali condidit ore, 125
Aut occulta fluunt, tectis adopena cavernis,
Atque inopinatos referunt procul edita cursus.
Quod ni diversos emittat terra canales
Hospitium fluvium aut semita nulla profecto
Fontibus et rivis constet via, pigraque tellus 130
Conferta in solidum segni sub pondere cesset.
Quod si praecipiti conduntur flumina terra,
Condita si redeunt, si quaedam incondita surgunt,
Haud mirum, clausis etiam si libera ventis
Spiramenta latent. Certis tibi pignora rebus 135
Atque oculis haesura tuis dabit ordine tellus.
Immensos plerumque sinus et iugera pessum
Intercepta licet densaque abscondita nocte
Prospectare procul: chaos ac sine fine ruinae.
Cernis et in silvis spatiosa cubilia retro 140
Antraque demersas penitus fodisse latebras.
Incomperta via est operum; tamen influit intra.
Argumenta dabunt ignoti vera profundi;
Tu modo subtiles animo duce percipe curas
Occultamque fidem manifestis abstrahere rebus. 145
Nam quo liberior quoque est animosior ignis

răsfirat în înguste canale, nu este-adunat într-un tot compact
 și-aglomerat: pentru-acest lucru fie există o cauză străveche 110
 această-nfățișare nefiind născută, ci un curent de aer intră liber
 săpându-și calea-atunci când iese; fie un flux de apă nesecat
 roade pământul făcându-l noroi și nevăzut înmoaie ce-i stă-n cale;
 fie, încă, închiși năuntru, scoarța solid-au învins-o vaporii fierbinți
 și focul și-a câștigat o cale; fie toți acești factori, în anumite locuri, 115
 au concurat. În asta nu-i motiv să regretăm că n-avem cunoștințe
 atât timp cât subzistă efectul cauzei. E cineva care nu crede că-n adânc
 sunt cavități deșarte când vede că țâșnesc izvoare foarte mari
 sau că într-o adâncă crevasă puhoi de apă se scufundă?
 Nu ea îl face să crească năvalnic dintr-unul firav: este nevoie ca 120
 locuri de scurgere strâmte s-atragă rătăcitoarele șuvoaie,
 spre-a strânge din belșug ceea ce face să se nască un râu puternic.
 Mai mult, unele fluvii care au curs cu valuri bogate
 și-au găsit sfârșitul pentru că o prăpastie adâncă
 Le-a tras la fund și le-a ascuns în ale ei fatale fălci, 125
 sau curg ascunse vederii, acoperite de caverne-nchise
 apoi ies la lumină departe și cursul îl reiau în mod neașteptat.
 Fapt este că, dacă pământul n-ar face să existe canale
 și spre găzduire râului n-ar oferi niciun culoar, de bună seamă,
 pentru izvoare și râuri cale nu ar exista, iar pământul greoi, 130
 compactat într-o masă solidă, ar fi învins sub povara-i inertă.
 Iar dacă dintre râurile înghițite de-ale pământului abrupte-abisuri
 Unele se întorc și altele ce n-au fost înghițite apar,
 N-ar fi ciudat ca și pentru curenții de-aer închiși să fie
 răsuflători ascunse vederii. Dovezi prin fapte certe și care 135
 vor fi mereu sub ochii tăi va oferi pământul pas cu pas.
 Adeseori poate privești imense goluri și întinderi de pământ la fund
 prăbușite și-ascunse în întunericul adânc.
 Până departe este haos și sunt surpări fără sfârșit.
 Observi că și-n păduri, unele vizuini sunt largi în partea din spate, 140
 și că unele grote au săpat ascunzișuri adânc prăbușite?
 Neștiută e calea acestor fenomene, doar că circulă-n interior...
 [un curent de aer]
 Dovezi credibile-ți vor da despre natura necunoscutului adânc.
 Tu doar aminte ia l-aceste întrebări pătrunzătoare călăuzit de rațiune
 Și crezarea în cele ce-s ascunse extrage-o din lucrurile evidente. 145
 Într-adevăr, cu cât mai liber și însuflețit e focul

Supter in inclusis - nec venti segnius iras
Sub terra penitusque movent -, hoc dura necesse est
Vincla magis solvant, magis hoc obstantia pellant.
Nec tamen in rigidos exit contenta canales 150
Vis animae flammaeve: ruit, qua proxima cedunt,
Obliquumque secat, qua visa tenerrima crusta.
Hinc terrae tremor, hinc motus, ubi densus hiantis
Spiritus exagitat venas cessantiaque urget.
Quod si spissa foret, solido si staret in omni, 155
Nulla daret miranda sui spectacula tellus
Pigraque et in pondus conferta immobilis esset.
Sed summis si forte putas concreescere causis
Tantum opus et summitti alimentum viribus, ora
Qua patula in promptu cernis vastosque recessus, 160
Falleris et nondum in certo tibi lumine res est.
Namque illis, quaecumque vacant, hiat impetus omnis,
Et sese introitu solvunt adituque patenti
Conceptae languent vires animosque remittunt.
Quippe ubi, quod teneat ventos acuatque morantis, 165
In vacuo defit, cessant, tantumque profundi
Explicat errantis, et in ipso limine tardant.
Angustis opus est turbanti faucibus; illic
Fervet opus densaque premit premiturque ruina
Nunc Euri Boreaeque Notus, nunc huius uterque est. 170
Hinc venti rabies, hinc saevo quassat hiatu
Fundamenta soli, trepidant urbesque caducae
Inde, neque est aliud, si fas est credere mundo
Venturam antiqui faciem, veracius omen.
Haec imo cum sit species naturaque terrae 175
Introrsus cessante solo trahat undique venas,
Aetna sui manifesta fides et proxima vero est.
Non illic duce me occultas scrutabere causas:
Occurrent oculis ipsae cogentque fateri,
Plurima namque patent illi miracula monti. 180
Hinc vasti terrent aditus merguntque profundo,
Porrigit hinc artus penitusque exaestuat ultra.
Hinc scissae rupes obstant, discordiaque ingens
Inter opus, nectunt aliae mediumque coercent,

jos, în locuri închise, vânturi cu nu mai slabă energie furia-n
 adâncul pământului și-o pun în mișcare – trebuie ca mai dure
 chingi să rupă și-obstacole mai mari să împingă.
 Cu toate-acestea nu iese închisă în canale drepte 150
 forța suflului sau a focului: ea năvălește pe unde locuri apropiate cedează
 și taie pieziș pe unde pare că este cea mai subțire crustă.
 De-aici cutremurul, de-aici mișcarea, când suflul comprimat
 forțează canalele ce se deschid și-apasă asupra masei inerte.
 Dar dac-ar fi compact și ar consta-n întregime din masă solidă, 155
 niciuna dintre minunatele sale priveriști n-ar oferi pământul,
 inert și într-o masă îngrămădit ar sta în nemișcare.
 Însă, dacă poate crezi că doar de cauze de la suprafață-i nevoie
 să se formeze și producă energia pentru-aceste forțe și genunile
 largi pe care le vezi cu ușurință și vastele depresiuni, 160
 te-nșeli și pentru tine într-o lumină clară chestiunea încă nu e.
 Căci, din cauza acelor forțe, o cavitate goală o deschide orice dezlănțuire.
 Dar, odată ce-s intrate, slăbesc și, de intrarea larg deschisă
 fiind cuprinse, forțele se molesesc, iar suflu-și potolește încordarea.
 Într-adevăr, ce vânturile-oprește sau ce le-ntetește pe cele ce zăbovesc 165
 în spațiu gol dispare; atunci, ele slăbesc și adâncul necuprins
 le-mprăștie rătăcitoare ici și colo și-n loc le ține la intrare.
 De trecere îngustă are trebuință vântul furios; acolo
 agitația e-n toi și o comprimă și e comprimată neconținută năvală
 când a lui Éurus și Boreas de către Notus,
 când a acestuia de-a celor două. 170
 De-aici vine furia vântului, de-aceea sparge-n crăpături teribile
 temeliile pământului și se cutremură orașe care stau să cadă
 din cauza asta, și nu-i vreun alt semn mai veridic, de-i permis a-l crede,
 pentru pământ că se va-ntoarce la vechea lui înfățișare.
 Mai bine spus, de vreme ce acestea-s caracterul și fire a pământului, 175
 ca în interior, deși e nemișcată suprafața, să-și tragă energii de peste tot.
 Etna este dovada clară a acestui lucru și foarte-apropiată de-adevăr.
 Nu acolo, călăuzit de mine, vei cerceta ascunsele cauze:
 se vor arăta ochilor tăi ele însele și te vor sili să le recunoști,
 Căci foarte multe minuni ies la iveală pe muntele-acela. 180
 Aici, vaste deschideri stârnesc groaza și se afundă-n adânc,
 acolo, se întinde un defileu și-adânc se revarsă-n clocot departe.
 Dincolo, abrupte stânci își stau împotriva și-o uriașă discordie
 e-ntre acțiunile lor; unele se unesc și-o constrâng pe cea din mijloc,

<i>Pars igni domitae, pars ignes ferre coactae.</i>	185
<i><inde nisi ex parvis poteris cognoscere verum></i>	185a
<i>Ut maior species Aetnae succurrat inanis</i>	
<i>Haec tibi tantarum sedes atque area rerum est,</i>	
<i>Haec operis visenda sacri faciesque domusque.</i>	
<i>Nunc opus artificem incendi causamque reposcit.</i>	
<i>Non illam parvo aut tenui discrimine signes;</i>	190
<i>Mille sub exiguum venient tibi pignora: verum</i>	
<i>Res oculique docent; res ipsae credere cogunt.</i>	
<i>Quin etiam tactu moneant, contingere tuto</i>	
<i>Si liceat: prohibent flammae custodiaque ignis</i>	
<i>Illi operum est arcent aditus, divinaque rerum</i>	195
<i>Cura sine arbitrio est. Eadem procul omnia cernes,</i>	
<i>Nec tamen est dubium, penitus quid torqueat Aetnam</i>	
<i>Aut quis mirandus tantae faber imperat arti.</i>	
<i>Pellitur exustae glomeratus nimbus harenae,</i>	
<i>Flagrantes properant moles, volvuntur ab imo</i>	200
<i>Fundamenta, fragor tota nunc rumpitur Aetna,</i>	
<i>Nunc fusca pallent incendia mixta ruina.</i>	
<i>Ipse procul magnos miratur Iuppiter ignes,</i>	
<i>Neve sepulta novi surgant in bella Gigantes,</i>	
<i>Neu Ditem regni pudeat nisi Tartara caelo</i>	205
<i>Vertat: in occulto tantum fremit omniaque extra</i>	
<i>Congeries operit saxorum et putris harena.</i>	
<i>Quae nec sponte sua saliant nec corporis ulli</i>	
<i>Sustentata cadunt robustis viribus: omnes</i>	
<i>Exagitant venti turbas ac vertice saevo</i>	210
<i>In densum collecta rotant volvuntque profunda.</i>	
<i>Hac causa expirata ruunt incendia montis</i>	
<i>(spiritus inflatis nomen, languentibus aër);</i>	
<i>Nam prope nequiquam semper violentia, semper</i>	
<i>Ingenium velox illi motusque perennis,</i>	215
<i>Verum opus auxilium est, ut pellat corpora. Nullus</i>	
<i>Impetus est ipsi: qua spiritus imperat, audit.</i>	
<i>Hic princeps magnoque sub hoc duce militat ignis.</i>	
<i>Nunc quoniam in promptu est operis natura solique,</i>	

o parte de foc sunt domolite, o alta focul a-l suporta sunt silite, 185
< de-aceea doar din mărunte lucruri se poate cunoaște-adevărul. 185a
Pentru ca mai măreață imaginea Etnei, chiar de-i golașă, să-ți apară,
ea loc și spațiu al atâtor mărețe fenomene este,
e demnă de a fi privită ca imagine și sediu al operei divine.
Acum, poemul cere să vorbesc de creatorul focului și cauza lui.
Pe-aceasta nu printr-o mică sau slabă capacitate de-a discerne
o vei remarca; 190
în scurt timp, o mie de dovezi îți vor cădea sub ochi: adevărul
realitatea și ochii îl arată; lucrurile înseși te silesc să-l crezi.
Mai mult, prin atingere, te-avertizează dacă a atinge în siguranță
e permis. Te țin departe flăcările și focul care stă de pază,
e datoria lor; ele împiedică apropierea, iar a zeilor grijă 195
pentru lucruri de-a ta prezență nu are nevoie: le vei zări pe toate de departe.
Nu-i totuși îndoială în ce privește cauza ce frământă Etna în adânc
sau cine-i minunatul meșter care stăpânește o-atât de mare artă.
Este expulzat un nor în vălătuci de praf încins,
arzând se năpustesc imense mase, sunt răscolite din adânc 200
temeliile; acum un uruit se dezlănțuie prin toată Etna,
acum vâlvătăi pălesc amestecate cu năvala materiei întunecate.
El însuși, de departe, Jupiter, mirat de focurile uriașe, se întreabă
dacă la luptele-ngropate nu se ridică noi Giganți
Sau dacă Dis de-al său regat se rușinează și Tartarul cu cerul 205
vrând să schimbe, pe-ascuns doar freamătă, dar în afară pe toate
le acoperă grămada de pietre și nisip sfărâmicios,
ce nu sar de la sine și nu cad, pentru că sunt susținute
de ale unui corp puternice forțe: toată aceast-agitație
o stârnesc vânturile și un vârtej violent 210
În masă compact-adunate le rotesc și le rostogolesc în adânc.
Când cauza aceasta dispăre, se năpustesc vâlvătăile muntelui,
(Suflare-i numele vânturilor ce bat, iar ale celor potolite este aer)
căci aproape-ntotdeauna fără de rost e violența, tot timpul
în mod natural e iute focul și are o mișcare continuă, 215
dar de un real ajutor e nevoie ca să pună-n mișcare obiectele. El însuși
nicio forță nu are: încotro vântu-i poruncește să meargă, el dă ascultare.
Acesta-i generalul și sub acest puternic comandant slujește focul.
Acum, pentru că este vădită natura activității și a terenului,

<i>Unde ipsi venti, quae res incendia pascit,</i>	220
<i>Cum subito cohibetur iners, quae causa silendi,</i>	
<i>Subsequar. Immensus labor est, sed fertilis idem;</i>	
<i>Digna laborantis respondent praemia curis.</i>	
<i>Non oculis solum pecudum miranda tueri</i>	
<i>More nec effusos in humum grave pascere corpus,</i>	225
<i>Nosse fidem rerum dubiasque exquirere causas,</i>	
<i>Sacra per ingentem quae fulgent sidera mundum</i>	227
<i>Mirari mentemque caputque attollere caelo</i>	227a
<i>Scire quot et quae sint magno natalia mundo</i>	228
<i>Principia (occasus metuunt an saecula pergunt</i>	
<i>Et firma aeterno religata est machina vinclo?),</i>	230
<i>Solis scire modum ut quanto minor orbita lunae est</i>	
<i>Ac brevior cursu bis senos pervolet orbes,</i>	
<i>Annuus ille meet, quae certo sidera currant</i>	
<i>Ordine quaeve suos errent incondita cursus,</i>	
<i>Scire vices etiam signorum et tradita iura,</i>	235
<i>[Sex cum nocte rapi, totidem cum luce referri]</i>	
<i>Nubila cur Iris caelo denuntiet imbres,</i>	
<i>Quo rubeat Phoebe, quo frater palleat igni,</i>	
<i>Tempora cur variant (anni ver prima iuventa,</i>	
<i>Cur aestate perit? Cur aestas ipsa senescit</i>	240
<i>Autumnoque obrepit hiems et in orbe recurrit?)</i>	
<i>Axem scire Helices et tristem nosse cometen,</i>	
<i>Lucifer unde micet quave Hesperus, unde Bootes,</i>	
<i>Saturni quae stella tenax, quae Martia pugnax,</i>	
<i>Quo rapiant nautae, quo sidere lintea tendant,</i>	245
<i>Scire vias maris et caeli praediscere cursus,</i>	
<i>Quo volet Orion, quo Sirius incubet index,</i>	
<i>Et quaecumque iacent tanto miracula mundo,</i>	
<i>Non disiecta pati nec acervo condita rerum,</i>	
<i>Sed manifesta notis certa disponere sede</i>	250
<i>Singula, divina est animi ac iucunda voluptas.</i>	
<i>Sed prior haec hominis cura est cognoscere terram</i>	
<i>Et quae illinc miranda tulit natura notare:</i>	
<i>Haec nobis magis adfinis caelestibus astris.</i>	

de unde vânturile înseși vin și ce materie incendiile hrănește 220
 atunci când fără veste vântul se-oprește fără vlagă, care-i cauza tăcerii,
 voi urma deîndată. Imensă este sarcina, dar în același timp fecundă:
 demne răsplăți sunt pe măsura efortului celui care trudește.
 Nu doar cu ochii, ca animalele, lucruri demne de mirare a privi,
 nici mânați spre pământ a-și hrăni trupul greoi, 225
 ci a cunoaște dovada lucrurilor și-a cerceta-ncurcate cauze,
 sacrele constelații ce strălucesc în nesfârșitul univers, 227
 a admira inteligența și capul a-l nălța spre cer, 227a
 a ști câte și care principii au prezidat crearea marelui univers 228
 (De declin se tem sau secolele le străbat
 și neclintit-a lumii mașinărie e fixată-ntr-o eternă legătură?), 230
 a ști măsura soarelui încât, cu cât este mai mică orbita lunii
 și mai scurtă decât cursul lui, ea o străbate-n de două ori șase cicluri,
 iar el o împlinește într-un an; a ști ce astre-aleargă în ordine precisă
 sau care de la drumul drept și-abat dezordonate cursul lor;
 mai mult, a ști ale semnelor succesiune și legile atribuite lor 235
 [Șase-s răpite odată cu noaptea și tot atâtea-s aduse-napoi cu lumina]
 norii de ploaie din cer curcubeul de ce-i vestește,
 ce fel de foc face să roșească Luna, iar pe fratele ei îl face să pălească,
 anotimpurile de ce se schimbă (primăvara, a anului întâia tinerețe
 de ce la a verii venire dispăre, de ce vara însăși îmbătrânește 240
 iar toamnei pe nesimțite îi urmează iarna și-o ia-napoi pe-orbită?).
 Mișcarea Ursei Mari a ști, funesta cometă a recunoaște,
 Luceafărul de Dimineată de unde strălucește ori cel de Seară,
 de unde Boarul,
 care-i steaua Saturnus care ține-n loc și care-i a lui Marte cel războinic,
 sub care stea corăbierii-și strâng în grabă pânzele, sub care le întind, 245
 a ști ale mării cărări și dinainte a cunoaște al cerului mers,
 încotro zboară Orion ori încotro se culcă Sirius, reperul sigur,
 și toate minunile ce ni se-aștern nainte în nesfârșitul univers
 a nu îngădui să fie împrăștiate și-ascunse-n masa lucrurilor,
 ci pe fiecare distinctă prin semnele ei a o așeza în locul cuvenit 250
 divină și plăcută voluptate a spiritului este.
 Dar pentru om grija mai presus de toate este-aceasta:
 pământul să-l cunoască
 și să ia seama la minunile pe care natura le-a produs:
 aceasta ne învecinează mai curând cu stelele din cer.

<i>Nam quae mortali spes est quaeve amentia, maius</i>	255
<i>In Iovis errantem regno perquirere velle,</i>	
<i>Tantum opus ante pedes transire! At perdere segnes</i>	
<i>Torquemur miseri in parvis premimurque labore;</i>	
<i>Scrutamur rimas et vertimus omne profundum;</i>	
<i>Quaeritur argenti semen, nunc aurea vena,</i>	260
<i>Torquentur flamma terrae ferroque domantur,</i>	
<i>Dum sese pretio redimant verumque professae</i>	
<i>Tum demum viles iaceant inopesque relictæ.</i>	
<i>Noctes atque dies festinant arva coloni,</i>	
<i>Callent rure manus; glebarum expendimus usum</i>	265
<i>(fertilis haec segetique feracior, altera viti,</i>	
<i>Haec plantis humus, haec herbis dignissima tellus,</i>	
<i>Haec dura et melior pecori silvisque fidelis,</i>	
<i>Aridiora tenent oleae, sucosior ulmis</i>	
<i>Grata); leves cruciant animos et corpora curae,</i>	270
<i>Horrea uti saturent tumeant ut dolia musto</i>	
<i>Plenaque desecto surgant faenilia campo:</i>	
<i>Sic avidi semper qua visum est carius itis.</i>	
<i>Implendus sibi quisque bonis est artibus: illae</i>	
<i>Sunt animi fruges, haec rerum maxima merces,</i>	275
<i>Scire quod occulto terrae natura coercet,</i>	
<i>Nullum fallere opus, non stultum cernere sacros</i>	
<i>Aetnaei montis fremitus animosque furentis,</i>	
<i>Non subito pallere sono, non credere subter</i>	
<i>Caelestis migrasse minas aut Tartara rumpi,</i>	280
<i>Nosse quid intendat ventos, quid nutriat ignes,</i>	
<i>Unde repente quies et multo foedere pax sit.</i>	
<i>Concrescunt animi penitus, seu forte cavernae</i>	
<i>Introitusque ipsi servant; seu terra minutis</i>	
<i>Rara foraminibus tenues in se abstrahat auras</i>	285
<i>(Plenius hoc etiam, rigido quia vertice surgit:</i>	
<i>Illinc infestis atque hinc obnoxia ventis</i>	
<i>Undique diversas admittere cogitur auras,</i>	
<i>Et coniuratis addit concordia vires),</i>	
<i>Sive introrsus agunt nubes et nubilus Auster,</i>	290

Căci ce speranță are-un muritor sau ce sminteală, mai mare 255
decât în al lui Iupiter regat hoinar să vrea să cerceteze,
ce operă măreață de sub ochii noștri s-o trecem cu vederea!

Dar noi ne irosim trândavi,
ne chinuim bieții de noi în munci mărunte și suntem apăsăți de trudă.
Scormonim crăpăturile pământului și-arăm orice adânc,
căutând vreun filon de-argint și uneori o venă de-aur, 260
supus la chin prin foc este pământul și-i împlânzit cu fierul
pân' ce cu-n preț el se salvează și adevărul îl mărturisește.
Atunci abia, lipsit de preț zace sărac și-abandonat.
Nopti și zile-și zoresc ogoarele colonii,
bătătorite-s mâinile de-a câmpului trudă; al brazdelor profit îl cântărim 265
(Fertilă-i asta și produce mai multe holde, alta mai multă viță
ăsta-i pământ pentru platani, altu-i teren pentru pășune foarte potrivit,
ăsta-i solid și mai bun pentru turmă și-i pentru păduri potrivit,
solicurile mai aride le stăpânesc măslinii, iar cele mai umede ulmilor
le sunt pe plac); neînsemnate griji ce suflete și trupuri chinuiesc, 270
ca hambarele să le umple, să fiarbă butoaiele de must
și pline, după ce-au fost cosite câmpurile, fânarele să se înalțe:
astfel, avizi, mereu pe unde vi se pare a fi ceva mai prețios voi mergeți.
Fiecare trebuie să se umple de alese cunoștințe: acestea
ale minții roade sunt, aceasta este a lucrurilor răsplată cea mai mare: 275
a ști ce ține-nchis natura în partea cea mai tainic-a pământului,
a nu fi înșelat de vreun eveniment, a nu privi năuc divinele
vuiete ale muntelui Etna și vânturile violente,
a nu păli de spaima unui zgomot neașteptat, a nu crede că sub pământ
cereștile amenințări migrat-au sau că Tartărul s-a deschis, 280
A ști ce-anume iscă vânturile și focurile ce le întreține,
de unde dintr-odată vin calmul și pacea fără niciun pact.
Se formează vânturi în adânc poate pentru că sau cavernele
și chiar intrările le țin pe loc ori pentru că pământul, fiind poros
din cauza unor foarte mici fisuri, în sine-atrage firavi curenți de aer 285
(în plus, aceasta încă e o cauză: deoarece cu vârful drept se-nalță,
de-o parte și de alta e expusă unor dușmănoase vânturi,
de peste tot silită-i a primi curenți din sensuri diferite,
iar celor care se-aliază unirea le adaugă forțe),
sau pentru că-năuntru îi mână norii și Áustru-aducător de nori, 290

<i>Seu forte flexere caput tergoque feruntur (praecipiti deiecta sono premit unda fugatque Torrentes auras pulsataque corpora denset). Nam, veluti sonat ora diu Tritone canoro</i>	
<i>Pellit opus collectus aquae victusque movere Spiritus et longas emugit bucina voces, Carminaque irriguo magnis cortina theatri</i>	295
<i>Imparibus numerosa modis canit arte regentis, Quae tenuem impellens animam subremigat unda: Haud aliter summoti furens torrentibus aura</i>	300
<i>Pugnat in angusto et magnum commurmurat Aetna. Credendum est etiam ventorum existere causas Sub terra similis harum, quas cernimus extra, Ut, cum densa premant inter se corpora, turba</i>	305
<i>Elisa vacuum fugiant et proxima secum Momine torta trahant tutaque in sede resistant. Quod si forte mihi quaedam discordia tecum est, Principiis aliis credas consurgere ventos: Non dubium rupes aliquas penitusque cavernas</i>	310
<i>Proruere ingenti sonitu casuque propinquas Diffugere impellique animas, hinc crescere ventos; Aut umore etiam nebulas effundere largo, Ut campis agrisque solent, quos adluit amnis: Vallibus exoriens caligat nubilis aër,</i>	315
<i>Flumina parva ferunt auras, vis proxima vento est Eminus adspirat, fortis si verberat umor. Atque haec in vacuo si tanta potentia rorum est, Hoc plura efficiant infra clusique necesse est. His agitur causis extra penitusque coactos</i>	320
<i>Exagitant ventos. Pugnant in faucibus arte; Pugnantis suffocat iter. Velut unda profundo Terque quaterque exhausta gravis ubi perbibit euros, (ingeminant fluctus et primos ultimus urget), Haud secus adstrictus certamine tunditur ictu Spiritus involvensque suo sibi pondere vires</i>	325

sau poate înconjoară vârful și din spate sunt mânați,
 (Cu zgomot vijelios purtați, vaporii de-apă comprimă și pun pe fugă
 năvalnici curenți, condensând particulele pe care le izbesc).
 Căci, așa cum țărmlul sună îndelung la cântecul răsunător al Tritonului,
 la fel presează masa de apă asupra instrumentului ca să miște 295
 aerul comprimat, iar scoica sunete lungi ca mugetele să scoată,
 la fel, prin orga hidraulică, căldarea din marile teatre
 cu tonuri inegale cântă-armonios, conform cu măiestria
 celui ce o manevrează,
 punând în mișcare aerul ușor ce se propagă sub apă
 nu-n mod diferit, dezlănțuind curentul comprimat de torente, 300
 se luptă în strâmtoare și murmură cu zgomot mare Etna.
 Trebuie să fim încredințați totodată că sunt cauze ale vânturilor
 de sub pământ la fel cu cele pe care le vedem afară,
 de pildă, când corpuri compacte se lovesc între ele, de-a valma,
 cele scoase-n afară fug de spațiul gol și, pe cele mai apropiate, cu ele 305
 într-o mișcare în spirală le-antrenează și în loc sigur se opresc.
 Iar dacă întâmplător eu sunt în dezacord cu tine
 și poate crezi că din alte principii iau naștere vânturile,
 e dincolo de îndoială că unele stânci și unele peșteri adânc
 se prăbușesc cu zgomot mare și, în cădere, curenții de aer 310
 se-mprăstie și se comprimă; din asta se formează vânturi.
 Mai mult, din cauza umezelii abundente, norii se întind,
 cum de-obicei se-ntâmplă, pe câmpuri și ogoare când un râu le scaldă:
 din văi, când se formează, se-ncețosează aerul de nori,
 râuri mici aduc adieri cu o forță aproape cât a vântului 315
 de la distanță suflă puternic, dacă o umezeală puternică bate.
 Și dacă-n spațiu liber e-atât de mare puterea picăturilor de ceață,
 cu-atât mai mult, să reușească dedesubt și-n spațiu închis e necesar.
 De-aceste cauze-i vorba, în afara și înăuntrul pământului, vânturi
 comprimate pun în mișcare, ce luptă cu-ndârjire în spațiile strâmte; 320
 cele ce se opun sunt gătuite în drumul lor. Așa cum apa din adânc
 de trei sau patru ori se-nalță când soarbe vânturile violente,
 (Cresc în putere valurile și ultimul pe primele le copleşește),
 la fel, ținut în strânsoare în toiul luptei, lovit de-o undă de șoc
 e vântul ce-și rostogolește prin propria-i greutate forțele, 325

Densa per arduas exercet corpora fauces
Et, quacumque iter est, properat transitque morantes,
Donec confluvio veluti siponibus actus
Exilit atque furens tota vomit igneus Aetna.
Quod si forte putas isdem decurrere ventos 330
Faucibus atque isdem pulsos remeare, notandas
Res oculis locus ipse dabit coetque negare.
Quamvis caeruleo siccus Iove fulgeat aether
Purpureoque rubens surgat iubar aureus ostro,
Illinc obscura semper caligine nubes 335
Pigraque diffuso circumstupet humida vultu.
Prospectans sublimis opus vastosque recessus.
Non illam videt Aetna neque ullo intercipit aestu:
Obsequitur quacumque iubet levis aura reditque.
Placantis etiam caelestia numina ture 340
Summo cerne iugo vel qua liberrimus Aetnae
Introspectus hiat, tantarum semina rerum,
Si nihil irritet flammis stupeatque profundum:
Tunc igitur, credis, terrenus spiritus ille,
Qui rupis terramque rotat, qui fulminat ignis, 345
Cum rexit vires et praeceps flexit habenas,
Praesertim ipsa suo declivia pondere numquam
Corpora deripiat validoque absorbeat aestu?
Quod si fallor, adest species tantusque ruinis
Impetus attentos oculorum transfugit ictus 350
Nec levis adstantes igitur ferit aura movetque
Sparsa liquore manus sacros ubi ventilat ignes,
Verberat aura tamen pulsataque corpora nostris
Incurtant: adeo in tenui vim causa repellit.
Non cinerem stipulamve levem, non arida sorbet 355
Gramina, non tenues plantas humus excita praeda est;
Surgit adoratis sublimis fumus ab aris.
Tanta quies illi est et pax innoxia rapti.
Sive peregrinis igitur propriisve potentes
Coniurant animae causis, ille impetus ignes 360
Et montis partes atra subiectat harena
Vastaeque concursu trepidantia saxa fragores
Ardentisque simul flammis ac fulmina rumpunt,
Haud aliter quam, cum prono iacuerit sub Austro

densele corpuri neconținut mânădu-le prin încinse gâtlejuri
 și, oriîncotro e o cale, zorește, trecând peste altul ce zăbovește
 Până ce, spre locul de scurgere ca din pompele de incendiu mînat,
 țâșnește și-ntr-o dezlănțuire de foc se varsă-n toată Etna.
 De crezi cumva că-n goană prin aceleași guri coboară curenții 330
 și împinși îndărăt tot prin ele se-ntorc, trebuie să iei seama la faptele
 ce însuși locul le oferă ochilor și te silește să spui că nu-i așa.
 Chiar dacă-n albastrul văzduh, fără nori strălucește cerul
 și cu-o lumină de-un roșu-purpuriu răsare soarele cu scăpărări de aur,
 acolo (pe Etna), un nor totdeauna întunecat de ceață 335
 și greu de umezeală rămâne-ncremenit, cu o înfățișare revărsată,
 privind de la înălțime frământarea-i și imensele abisuri.
 Nu-l vede Etna și nu-l face să dispară cu vreo văpaie;
 se lasă dus oriunde-l mână o ușoară adiere și-apoi se-ntoarce.
 De-asemenea, pe cei ce puterile cerești le-mblânzesc cu tămâie 340
 pe culmea cea mai naltă privește-i ori acolo unde nestânjenit al Etnei
 abis se deschide, loc de origine al atâtor mărețe fenomene,
 dacă nimic nu stârnește flăcările și-n nemișcare rămâne-adâncul:
 în acest caz, deci, îți vine a crede că acel suflu subteran
 ce stânci și sol rostogolește, ce face să fulgere flăcări, 345
 atunci când forțele și le-a dominat și-n grabă hățurile a-ntors,
 mai cu seamă corpurile, ce stau să cadă prin propria greutate, nicicând
 nu le smulge și nu le absoarbe în strașnica lui văpaie?
 Iar de mă înșel, m-ajută aparența, căci o atât de mare-a prăvălirii
 iușeală chiar și unor priviri atente le scapă nebăgată-n seamă. 350
 Nicio ușoară adiere pe cei prezenți nu-i atinge și nu se mișcă
 stropită cu apă lustrală mâna atunci când agită în aer sacrele torțe.
 Bate o briză totuși și astfel lovite, particule de materie de noi
 se lovesc, doar că, fiind o forță slabă, situația dezmințe violența.
 Cenușa, firele de paie ușoare ori ierburile uscate nu le-atrage 355
 pământul nemișcat, nici plantele mici nu-i sunt o pradă;
 se-nalță de pe veneratele altare fumul drept spre cer.
 Atât de mare-i calmul și liniștea nu-i vinovată de răpirea lor.
 Prin urmare, din cauze din afară sau dinăuntru, puternicele
 vânturi se asociază; acea dezlănțuire incendii 360
 și porțiuni din munte le transformă în negru nisip,
 iar uriașe stânci ce trepidează izbindu-se fac să țâșnească
 vuiete și flăcări arzătoare în același timp, precum și fulgere,
 nu altfel decât atunci când cad la pământ sub Austrul ce le-nclină

Aut Aquilone, fremunt silvae, dant bracchia nodo 365
Implicitae ac serpunt iunctis incendia ramis.
Nec te decipiant stolidi mendacia vulgi,
Exhaustos cessare sinus, dare tempora, rursus
Ut capiant vires repetantque in proelia victi.
Pelle nefas animi mendacemque exue famam. 370

ori sub Aquilon freamătă pădurile și crengile și le unesc ca într-un nod 365
iar flăcările se strecoară printre ramurile astfel împreunate.

Să nu te înșele ale neștiutorului vulg minciunile
că se opresc abisurile odată ce au fost secătuite și-și iau timp ca
din nou să-și adune forțele și să le-aducă-napoi la luptă,
deși au fost învinse.

Alungă acest gând blestemat și respinge zvonul mincinos. 370